

Koning Albert II en zijn vijf premiers

Koning Albert II en zijn vijf premiers

Luc Van der Kelen

Een leven
in de
Wetstraat

Memoires
van een
commentator

Manteau

Opgedragen aan Jan, Peter en Dieter

Comment is free, but facts are sacred

(Charles Prestwich Scott)

INHOUD

Woord vooraf — 11

Het Belgisch mirakel — 17

Een gemiste kans voor nationalisten — 20

De Vlaamse identiteit — 21

Sterker dan men denkt — 25

Het einde van een tijdperk — 30

Land in de kering — 37

Alleen voor harde karakters — 38

Einddoel Europa — 41

De magie van de krant — 44

Respect moet je verdienen — 47

Het individu vs. de leider — 49

Inzicht brengen — 54

Eén procent van de wereld — 55

De globale wereld — 63

Klein land, kleine politici, kleine problemen — 65

De Grauwes bocht — 67

De kracht van de redenaar — 72

De strekking De Croo — 77

De premier, de norm van alle dingen — 85

Wanneer een vrouwelijke premier? — 89

Martens blijft nummer één — 93

Let the beast go — 101

In Mandela's cel — 104

Een premier op maat van de koning — 108

De rollen omgedraaid — 110

Meester van de timing — 113

Geen commentaar — 114

De modelstaat — 125

Hemelbestormer teruggewezen — 128

Tocht door de woestijn — 131

Een onverwachte kans — 133

Een openlijke confrontatie — 136

De enige oppositiekrant — 139

De Stemmenkampioen — 142

De premier depressief — 145

De ideeënfabriek — 148

Verschroeiende ambitie — 153

Een jongen uit de Westhoek — 157

Een eenzame man in Brussel — 160

Banken redden zonder handleiding — 162

Vijf zondige jaren — 164

Pak de kaloten — 170

Het gewicht van 800.000 stemmen — 172

De man die zo weinig mogelijk wou doen — 177

Een onverwachte comeback — 182

Een depressie nabij — 183

Een nachtmerrie voor eurohaters — 185

'Ik had in de 16 moeten blijven' — 186

Premier van drie minderheden — 189

Pietje precies — 194

Uitzonderlijke moed — 196

De laatste marxist? — 201

Een nieuwe koning — 205

Bij de koning op visite — 207

Boudewijns erfenis waardig — 210

Symboliek en traditie — 212

Een protocollaire monarchie? — 214

De nieuwe generatie — 217

Epiloog

De tien geboden van de journalist — 231

Woord vooraf

‘Ik was twaalf in 1960 en ik wou journalist worden.’ De modale lezer kan dat verbazend vinden, maar het was zo. Een jongetje zoals de meesten in mijn klas was ik niet. Het had wat te maken met beperkte fysieke mogelijkheden, maar ik zat thuis terwijl mijn klasgenootjes voetbalden, omringd door een stapel schaakboeken en andere lectuur.

Mijn vroegste herinneringen komen uit kranten. Televisie hadden mijn ouders pas toen ik al aan de universiteit studeerde. Kranten fascineerden mij van jongs af aan. Ik herinner me dat ik met Sinterklaas van het eerste leerjaar de krant kon lezen. Ik denk niet dat ik sindsdien één dag ‘krantenloos’ ben geweest. Een van mijn vroegste herinneringen is de dood van Stan Ockers, de Philippe Gilbert van zijn tijd, in het Sportpaleis in Antwerpen. Dat was in 1956.

Het had ook te maken met een niet te stoppen drang naar kennis, het verlangen om te weten wat er rondom mij gebeurde, niet zomaar in mijn straat maar in de wereld, in die van vroeger en die van dat moment. Van kranten en journalisten ging voor mij een magische aantrekkingskracht uit. Zij waren ‘zij die wisten’. Wij, de lezers, waren ‘zij die niet wisten’.

Heel vroeg al had ik besloten om van die tweede categorie over te stappen naar de eerste. Velen van mijn studiegenoten wisten zelfs aan het einde van het mid-

delbaar niet welke weg ze uiteindelijk wilden volgen, wat hun droom was voor de rest van hun leven. Ik wist het op mijn twaalfde. Geschiedenis studeren en daarna de 'actuele geschiedenis' beschrijven, de geschiedenis van de NU'ste tijden.

Ik heb mijn plan min of meer gevolgd. De actuele geschiedenis boeide me meer dan de redelijk saaie studie geschiedenis aan de universiteit. Halfweg had ik er genoeg van en maakte ik de overstap naar het echte leven. Dat van de actualiteit.

Beetje bij beetje heb ik ontdekt dat ik eigenlijk een verteller van actuele verhalen was. Het was iets wat mij afging, een van mijn vader geërfd talent. Gaandeweg ontdekte ik ook dat ik wel wat te vertellen had aan lezers, vanuit de filosofie die ik me stap voor stap eigen had gemaakt. De filosofie van het pragmatisme, niet die van het radicalisme van sommige politici, een filosofie waarbij de mens zijn eigen zingever is en zelfbeschikking heeft over zijn toekomst. Niet een of andere partij of kerk of ideologie, en al evenmin een volk of een natie in wier dienst de individuele mens zou moeten staan.

Bart De Wever verwijst graag naar de Romeinse tijd. Daar zoekt hij zijn voorbeelden. Hij spiegelt zich naar eigen zeggen aan Cicero. Niet de redenaar, maar de twijfelaar. Waarom gedraagt hij zich dan als een veroveraar, een Caesar?

Mijn voorbeelden situeren zich ook in het Rome van toen, maar niet bij krijgsheren of advocaten, wel bij dichters en filosofen. Het is daar waar ik mijn levenslijn heb gevonden. Bij de dichter Horatius, die van het

carpe diem. ‘Pluk de dag’, letterlijk. ‘Geniet van de dag’, bedoelde hij. Want morgen ontglipt die dag u, dan bent u hem kwijt en hij keert niet terug. Men moet het geluk grijpen, als men de kans krijgt.

Mijn levensmotto heb ik ook van hem: *In medio stat virtus*. ‘De deugd staat in het midden’. De weg om uw doel te bereiken zit vooral in een gematigde houding, niet in radicale opvattingen.

De mensheid heeft Horatius wel gelezen, maar ze heeft zijn levenslessen zelden gevolgd. Helaas. We zouden anders veel gelukkiger zijn geweest en er zouden veel minder doden zijn gevallen. Geen sprake van Syrië of wereldoorlogen.

Het gegeven geldt ook voor de meesten onder ons, inbegrepen vele politici die het niet kunnen laten om de ander te domineren. De Wever is maar de recentste in een lange rij waartoe ook een Verhofstadt en een Leterme behoren. Radicalisme heeft hen zonder uitzondering veel weerstand opgeleverd. Het radicalisme kost energie en het maakt de wereld niet gelukkiger. En wat je denkt dat je bereikt hebt, gaat later weer verloren. Kijk naar de Franse Revolutie, de Russische Revolutie en de Arabische Lente, om een paar voorbeelden te noemen. Wat blijft, is wat langzaam doordringt tot het in ieders genen zit.

De eerste helft van mijn loopbaan als journalist was er om kennis te verzamelen, ervaring op te doen. In de tweede helft, die van politiek-maatschappelijk commentator, kon ik die kennis en ervaring doorgeven. Het politiek bedrijf, een onderdeel van *La Comédie Humaine*, be-

commentariëren met de nodige zin voor nuancering, het is iets waartoe de meeste twintigers nog niet in staat zijn.

Het heeft mij niet belet om vaak scherp te schrijven, vooral als ik vond dat geestesgenoten hun machtsijver lieten voorgaan op hun principes. Maar het heeft er mij gaandeweg wel toe gebracht om in ieders daden de nuance te zoeken en het positieve.

Een journalist die zijn herinneringen publiceert, het is wat ongewoon. Normaal is dat het voorrecht van de hoofdrolspelers in de politiek. Maar een journalist beleeft de werkelijkheid anders dan de politicus. Daarom kan het boeiend zijn om eens met andere ogen naar de politiek te kijken, meer van een afstand en toch dichtbij genoeg om te weten wat er omgaat.

Ik heb het altijd als een eer beschouwd om gedurende twintig jaar de gebeurtenissen in de Wetstraat te kunnen volgen. Het was niet alleen een eer, het was een genoegen om het te kunnen doen. In die twintig jaar heb ik vele boeiende mensen ontmoet, in vele kringen, niet in het minst vijf premiers, ieder zeer speciale persoonlijkheden. Dat is hoe ik aan de zijlijn als bevoorrecht waarnemer hun era heb beleefd. Hun rijk loopt gelijk met dat van Albert de Tweede, de zesde Coburg, een koning op maat van het land dat hij diende. Joviaal, vriendelijk, en toch standvastig.

Deze koning en zijn vijf premiers hebben België vormgegeven op een moment in de geschiedenis van wereldwijde veranderingen. Hebben ze het goed gedaan, de koning en zijn premiers?

Dit boek is er geen van grote onthullingen. Vaak hebben lezers me geschreven dat ik wel wat meer ‘de echte waarheid’ zou hebben beschreven ‘als ik dat had gemo-gen’. Hun waarheid, bedoelden ze dan. ‘U kent de waarheid, maar ja, u mocht die niet schrijven, zo gaat dat ten-slotte altijd’. Dat soort taal, recht uit *’t Pallieterke*. Na zovele eeuwen onderwijs zijn er dus nog mensen die geloven dat er een absolute waarheid bestaat.

Wel, ik geloof niet in een vaste waarheid en al evenmin in breed uitgewerkte complotten zoals die van de Bende van Nijvel. Meestal spelen de gelegenheid en het toeval een grote rol in de gang van de gebeurtenissen. En hoe meer mensen bij een complot betrokken zijn, hoe complexer het wordt om het te organiseren en hoe minder goed het geheim kan worden gehouden. En ik zou wel een zeer slechte journalist zijn geweest en mijn krant zwaar tekort hebben gedaan, als ik niet had geschreven wat ik wist.

In dit boek probeer ik een beeld te geven van de manier waarop de machthebbers in de Wetstraat hebben geprobeerd hun dromen gestalte te geven. Ik hoop dat het meer inzicht biedt in hoe de politiek op topniveau functioneert.

Maar ik maak me niet de illusie dat ik alle geheimen van de Wetstraat heb ontdekt. Siegfried Bracke heeft ooit eens gezegd dat Wetstraat-journalisten denken dat ze weten hoe het er precies aan toe gaat in de keuken van de politiek, maar dat ze zich vergissen.

Je kunt pas doordringen tot het geheim van de politiek door eraan deel te nemen, zei hij. Dan merk je dat

het nog anders is dan wat je altijd hebt gedacht. De journalist blijft een waarnemer die een glimp opvangt van het dagelijks gebeuren in de partijen en de regeringen. De donkere kanten van de macht krijgt hij/zij alleen bij uitzondering te zien.

Het Belgisch mirakel



Bart De Wever rekt in consuls. Romeinse consuls wel te verstaan. Ik reken in koningen. Belgische koningen. Dat is niet zo vanzelfsprekend in een moderne democratie, waarin koningen een anachronisme lijken. Maar ten eerste gebruik ik het toeval, dat mijn 'regeerperiode' als commentator bijna naadloos heeft laten samenvallen met de bewindsperiode van Albert II. En ten tweede, zo doet de geschiedenis dat toch, van de tijd van de farao's tot vandaag brengt ze het verhaal van de opvolgende keizers, koningen en dictators allerhande in kaart. Niet het verhaal van de gewone man/vrouw. Dat is meer iets voor fictieschrijvers. Of voor journalisten.

Wij zijn in België aan onze zevende koning toe. Die met de dubbele naam. Filip/Philippe. De eerste en enige deze eeuw, niet omdat ik overtuigd ben dat België na hem zal ophouden te bestaan, wel omdat, als de instellingen blijven wat ze nu zijn, de 21ste eeuw al naar zijn einde zal lopen op het ogenblik dat de huidige kroonprinses Elisabeth een koningin van tachtig jaar zal zijn die de voetsporen van haar opa volgt, of wie weet voorbij dat punt, haar Britse (voor)naamgenote achterna.

België zal dan zijn tweehonderdvijftigjarig bestaan hebben gevierd, voor er ook maar sprake kan zijn van een tweede Filip. Ik durf niet eens te gewagen van Leopold de Vierde. Naam met traditie, maar zwaar beladen door de geschiedenis. Bart De Wever zal tegen dan een afgesloten hoofdstuk zijn in de geschiedenis van het land.

Dat we al zes koningen hadden en aan het regnum van nummer zeven beginnen, is merkwaardig op zich-

zelf. Niemand had daar in 1831 één Belgische frank willen op verwedden. Dat kunstmatige koninkrijk aan de Noordzee, geprangd tussen grote(re) naties, buffer tussen Fransen, Duitsers en Hollanders, kon maar bestaan omdat het de geopolitieke belangen van de Britten goed uitkwam. Het koninkrijk werd geen lang leven voor-speld en als het niet door de Britse kroon gepatroneerd was geweest, zouden de Fransen en de Nederlanders het ook wel in geen tien jaar onder elkaar hebben verdeeld.

Dat we het na bijna 185 jaar nog altijd uitzingen, is dus een mirakel op zich – twee wereldoorlogen op ons grondgebied overleefd – vooral omdat het land in de laatste halve eeuw in bestendige existentiële angst voor zijn voortbestaan verkeerde. Zes staatshervormingen lang. Constant belaagd door nationalistes, Vlaamse meestal maar niet geheel exclusief, om de wallingantische vakbondsleider André Renard en de al even wallingante partijvoorzitter Guy Spitaels niet te noemen.

Een gemiste kans voor nationalistes

De tactiek van de N-VA om voortdurend de PS aan te vallen, is uiteraard even doorzichtig electoraal als goedkoop, want haar voorzitter weet perfect dat de PS een regionalistische partij is en bijgevolg op communautair vlak eerder een bondgenoot dan een tegenstander. In Wallonië zal Bart De Wever niemand anders vinden, tenzij een paar FDF'ers, een enkele cdH'er zoals Francis Delpérée en een paar zonderlingen zoals de rattachist Jules Gheude, die met hem een eind de weg naar het confederalisme of verder zouden kunnen volgen.

Vandaar dat het zo'n gemiste kans was voor de nationalisten om in 2011 af te haken na een vol jaar mee onderhandeld te hebben.

Het was de keuze van de angst voor de eigen kiezers en wat De Wever daarna ook heeft geprobeerd om de schuld voor dat falen in de schoenen van de koning of wie ook te schuiven, kan dat niet verbergen. De Wever had in zo'n regering niet alleen mee de leiding kunnen nemen, hij had ook een verregaande *goodwill* kunnen verwerven bij de PS en haar leider. Zo'n kans krijgt hij niet meer, tenzij hij *incontournable* zou worden en de PS geen andere keuze zou hebben. Maar dan zal Di Rupo's prijs hoog zijn om een pseudo-onafhankelijkheid goedschiks te aanvaarden.

Wees trouwens maar zeker dat de PS niet zo'n geweldig vertrouwen stelt in haar Vlaamse regeringspartners. De partij zal onder haar huidige premier alles doen om het te voorkomen, maar tegelijk zal de PS 'klaar zijn voor de onafhankelijkheid', om het even in termen van Theo Francken te stellen, zoals niemand ooit klaar zal geweest zijn. De partij zal zich deze keer niet laten rollen door de Apple-boys van het Voka, sponsor, pardon, 'baas' van De Wever. Niet zoals ten tijde van Martens en Dehaene en hun Toshiba-boys.

De Vlaamse identiteit

Het koninkrijk België is niet ontstaan als het resultaat van een natuurlijk natievormend proces. Dat geldt voor Vlaanderen net zo goed; ook Vlaanderen is een artificiele politieke constructie. Een aantal heerlijkheden en

graafschappen die elkaar hebben gevonden in het verweer tegen een gemeenschappelijke interne en externe vijand. De verfranste baron in zijn kasteel en de verfranste Brusselse Vlamingen die een claim legden op het land.

Mijn identiteit ligt niet in het Vlaanderen van vroeger. Als ik geen internationalist was, en dus een nationalist zou zijn – *quod non* – dan zou mijn identiteit niet Vlaams zijn maar Brabants. Een Brabander uit de Rupelstreek, een onderdaan van het Heilige Roomse Rijk, die woonde vlak bij de Schelde, de staatsgrens tussen Frankrijk en Duitsland. In 1302 stonden Brabanders niet zomaar aan de kant van de graaf van Vlaanderen.

Het Vlaanderen zoals we het nu kennen, is een redelijk recente constructie, van na de twee oorlogen, politiek samengevoegd, niet natuurlijk gegroeid. Zo hebben we van bovenuit een gezamenlijke cultuurtaal opgelegd gekregen. In feite hebben we die taal – de Zuid-Nederlandse vorm van het Nederlands – nooit in onze verschillende identiteiten in ons opgenomen. Een Oostendenaar heeft nooit gesproken als een Antwerpenaar of een Genkenaar of een Tienenaar. Niet zoals de Fransen of de Duitsers een standaardtaal bezitten, die ze allemaal kunnen spreken, als dat moet. Thuis, in het café, op het werk, spraken de meesten van ons hun volkstaal, de streektaal. Vlaamse natie of geen Vlaamse natie.

Het algemeen beschaafd Vlaams (ABV) is iets dat eigenlijk uitsluitend Geert Bourgeois en Jan Becaus nog beheersen. Ik behoor tot die eerste generatie Vlamingen, die onze cultuurtaal op school heeft meegekregen, ze ontwikkeld heeft in de ABN-kernen, ze doorgege-

ven heeft aan onze kinderen – neen, geen dialect bij me thuis – om nu te constateren dat de politieke leiders van ons volk, die éne voorop, een verbasterde vorm van tv-soap-Antwerps spreken, die ons steeds verder weg drijft van een gezamenlijke cultuur met de Nederlanders of zelfs van een gezamenlijke cultuur met de Vlamingen aan de andere kant van onze deelstaat.

In de tijd dat ik op de middelbare school zat zou geen enkele leerkracht het in zijn hoofd hebben gehaald om gekuist dialect te spreken. Geen enkele. De bewuste Vlaming in mij betreurt deze evolutie zeer. Louis Tobback zal het niet graag lezen, maar de Groot-Nederlandse gedachte bestaat niet meer. Ze is ook nooit levensvatbaar geweest, daarvoor is het particularisme in Vlaanderen altijd veel te sterk gebleven.

Wie in Vlaanderen leiderschap wil opnemen, hoort het volk voor te gaan in plaats van achterna te lopen. Politiek leiderschap betekent meer dan een spel om de macht, het impliceert het opnemen van verantwoordelijkheid, ook cultureel. Ga het eens vertellen, Geert, aan de programmamakers van *Thuis* en *Familie*. Het is uw erfenis die mee onder leiding van uw eigen partij vakkundig verkwanseld wordt. Er is moed voor nodig om dat tegen te gaan. En ingaan tegen de eigen kiezers is moeilijk in tijden dat ‘racisme een relatief begrip’ heet te zijn, *dixit* Liesbeth Homans, de gehoekte *rechtsbuiten* van de N-VA, een kwestie van de Blokkers in het kiezers-corps te blijven paaien.

Vlaanderen is een politieke constructie, gebouwd op enkele 19de-eeuwse literaire symbolen en de Frontbeweging in de naoorlogse jaren twintig en dertig. België, een land met twee volkeren, is vooral een internationale constructie. Maar er bestond wel een basis voor. Die basis lag in Brabant, al ten tijde van de Brabantse revolutie. Daar, in het centrum van ons land, bevindt zich de kern van België, in en rondom Brussel, de ontmoetingsplaats van de Germaanse en de Latijnse cultuur.

Natuurlijk is er in de loop der eeuwen een aanzienlijke verfransing geweest, maar de mensen die er woonden, ze leefden, werkten en trouwden wel met elkaar. Ze vormden geleidelijk een diverse gemeenschap met een eigen mengcultuur. En toen in 1830 Vlamingen, Walen en Brusselaars onder één noemer met elkaar verder gingen, waren ze geen vreemden. Tenslotte schreef Caesar in zijn *De Bello Gallico* al over de Belgae, de Belgische volksstammen, de dappersten onder de Galliërs, de Keltische voorlopers van de Fransen. Laatst was ik in Firenze in de paleizen van de Medici's. Daar hangen landkaarten, nieuw in de periode na de grote ontdekkingsreizen. Op een ervan uit de 18de eeuw staat België, net onder Vlaanderen (Flandria).

Na 1830 hebben de Belgen een gezamenlijke herinnering opgebouwd. Ze hebben voor elkaar gevochten, met of zonder onderlinge discussies, ze hebben met elkaar geleefd, twee oorlogen beleefd, ze hebben rampen meegemaakt, maar ook samen gevierd, de wereld laten zien wat ze konden.

Wij Belgen hebben een soort van gezamenlijke cultuur ontwikkeld. We lachen en huilen om dezelfde dingen. Onze gemeenschap is gebaseerd op dezelfde christelijke waarden – ja, ook die van de vrijzinnigen, zelfs die van islambestrijder Etienne Vermeersch. We trouwen en feesten op dezelfde manier, knopen relaties aan op dezelfde (Engelstalige) muziek. Onze kinderen gaan naar dezelfde festivals. De Walen gaan naar de Vlaamse kust op vakantie en de Vlamingen naar de Ardennen en allemaal samen ontmoeten we elkaar in Frankrijk of in Spanje. Overigens, sinds de Vlaamse regering de kust tot ‘Vlaamse kust’ heeft omgedoopt, blijven steeds meer Franstaligen weg. Ze hebben de indruk dat ze niet meer zo welkom zijn, en ze gaan nu over de Franse grens op vakantie. Hetzelfde strand. De zelfstandigen aan de kust beginnen het te voelen.

Sterker dan men denkt

Wat we ook beleefd hebben, wie dat honderdtachtig jaar kan volhouden, die vormt één gemeenschap, met verschillende tendensen, maar hoe dan ook één volk, zij het met verschillende talen die elkaar hebben beïnvloed. Er bestaat overigens niet alleen Belgisch-Nederlands. Er bestaat ook zoiets als de Belgische variant van het Frans in Wallonië, waar ze spreken van *septante* en *nonante*. Mijn neef en nicht, opgegroeid in Frankrijk en als volwassenen teruggekeerd naar België, vinden het nog altijd vreemd. Niet het natuurlijke Frans dat ze geleerd hadden in Bordeaux. *Typiquement belge*.

Er is maar één conclusie mogelijk: België moet door zijn gemeenschappelijke geschiedenis een sterke samenhang hebben ontwikkeld. Anders zou het onder de mokerslagen van de nationalistes al lang niet meer hebben bestaan. Koning Filip zei het eens met profetische woorden over het Vlaams Blok, die hem kwalijk werden genomen: Vrij geciteerd: ‘Pas maar op, want wie het land aanvalt, krijgt met mij te maken, en ik ben een taaie’.

Waarom hem dat kwalijk werd genomen, verbaast me nog altijd. Niet van de nationalistes natuurlijk, want voor hen is dat propagandagewijs gesneden brood, maar iedereen met enig gezond verstand weet dat het verdedigen van de samenhang van het land en het grondgebied de allereerste taak is van de koning. Het is de kern van de eed die hij aflegt bij zijn aanstelling, zo heeft de natie pas kunnen constateren. *So what* dus als de koning of de kroonprins zoiets zeggen. Ze doen gewoon hun werk.

Het moet zijn dat de burgers van dit land even taai zijn als hun nieuwe koning. Anders was de finale scheiding al lang voltrokken. Daarom is het dat dit land nog bestaat. Niet omdat het een koning heeft en een voetbalploeg. Neen, het is omdat we dichte familie zijn geworden, omdat we samen veel meegemaakt hebben, omdat we samen dat welvarend land hebben opgebouwd, dat we nog niet uit elkaar zijn. Er bestaat zoiets als het gevoel Belg te zijn en Vlaming tegelijk. Ga eens op vakantie in het zuiden en bijna iedere Belg zal weten wat ik bedoel.

Misschien zullen onze wegen in een nabije of verre toekomst toch scheiden. Dat kan niemand nu voorspellen, maar het zou het logische vervolg kunnen worden van een veertig jaar durende staatkundige evolutie. Tenslotte kunnen de zes staatshervormingen gezien worden als de eerste zes hoofdstukken in een aanslepend scheidingsproces. Misschien wordt onze band wel even los als die van Groot-Brittannië en Canada die alleen nog het staatshoofd gemeen hebben. Eén bezoekje aan het parlement om de paar jaar.

Maar als het gebeurt, neem van mij aan dat behalve de straatvechters in de V(laams-nationale)-partijen de grote meerderheid van de Belgen, waar ze ook wonen, zich verweesd zal voelen en met nostalgie zal terugkijken naar de gelukkige jaren, zoals de Congolezen nog altijd verscheurd worden tussen de goede en de kwade herinneringen aan de koloniale heerser.

De zes koningen hebben in die bijna twee eeuwen een belangrijke bijdrage geleverd tot de wasdom van het koninkrijk. Leopold I vormde nog de overgang van het ancien régime naar de nieuwe tijden die voor de deur stonden, de overgang van de agrarische naar de industriële en technologische samenleving. Hij was het eerste niet-verkozen staatshoofd in een modern land, dat moest leren leven met een parlementaire democratie waarin de ware macht niet bij de koning lag maar bij verkozen vertegenwoordigers van het volk. Nergens anders, tenzij in Amerika, bestond er een vergelijkbare liberale grondwet met alle moderne vrijheden die we ook vandaag nog hebben. Op de structuur van de in-

stellingen na, is de geest van de grondwet in de lange geschiedenis van het land niet veranderd.

Leopold I had het er moeilijk mee, ook al kon hij nog zelf de buitenlandse en defensiepolitiek bepalen. Een andere keuze had hij echter niet. Leopold II – wat men ook over hem heeft gezegd, toen en later in de door Britten georkestreerde haatcampagne – zou in vroegere eeuwen een koning van het formaat van Louis XIV of Peter de Grote zijn geweest. Wat een visie had die man.

De volgende twee, Albert I en Leopold III, hadden te maken met dezelfde omstandigheden, een wereldoorlog. Bij Albert werkte het in zijn voordeel, bij Leopold leidde het tot een strijd op leven en dood met de gevluchte politici van de regering-Van Zeeland.

Toch hadden vader en zoon hetzelfde Coburgse karakter, koppigaards die graag hun zin deden en een hoge opvatting hadden van verantwoordelijkheid opnemen. Allebei bleven ze bij hun volk, allebei hadden ze gloeiende ruzie met de politici van hun tijd. Bij Albert is het door de omstandigheden ten goede afgelopen. Niet zo bij Leopold III, een koning die nog steeds geen objectieve en onpartijdige beoordeling heeft gekregen door een onafhankelijke geschiedschrijving. De emoties hebben het nog niet toegelaten.

Toen kwam de jonge Boudewijn. Geen twintig en totaal onvoorbereid op het koningschap. De laatste decennia werd er alom getwijfeld aan de bekwaamheid van kroonprins Filip om kroon en scepter op zich te nemen. Hij zou een houten klaas zijn, er zou niet veel verstand in hem zitten, hij zou de monarchie recht naar de afgrond leiden.

Maar wie de jonge Boudewijn heeft gekend, heeft een staatshoofd zien functioneren van wie de onzekerheid letterlijk afdroop. Hij was Filip in het kwadraat. Hij liep aan het handje van zijn afgetreden vader, die de echte koning was en de toenmalige regering heeft Leopold III met zijn Lilian letterlijk uit hun kasteel moeten zetten om Boudewijn te bevrijden. Pas daarna kon hij uitgroeien tot een onafhankelijk en bekwaam staatshoofd.

Boudewijn was een sterke koning en een groot mens, vooral door zijn filosofische overtuiging en levenswijze, die van een halve heilige. Onder zijn bewind werd echter niet gekeken op een politiek incident meer of minder. Happart, de abortuswet, het geloof in een soort van katholieke sekte, die der charismatici, zijn steun aan de ultrakatholieke leider van Rwanda, Boudewijns bemoeienissen in Congo met onder meer het tragische lot van premier Lumumba. Het zou hem vandaag niet meer vergeven worden.

In feite was Boudewijn de laatste koning met een reëel beleid in politieke kwesties. Buitenland en ethische problemen. Hij vond dat hij daar een politieke rol had te spelen. Het feit dat de koning had geweigerd de abortuswet te tekenen en een regering onder leiding van een katholieke premier hem mee had afgekondigd, heeft vele CVP'ers doen twijfelen aan de morele rechtlijnigheid van hun partij. Ze vergeleken de moed van de koning met het gebrek aan moed van hun leiders, die hun overtuiging opzij hadden gezet om aan de macht te kunnen blijven. Zo zagen echte CVP'ers dat toch. Het heeft de geloofwaardigheid van hun partij

een zware slag toegediend tijdens de beruchte verkiezingen van 24 november 1991. Het is de toenmalige premier, Wilfried Martens, binnen zijn partij nooit meer vergeven.

Het einde van een tijdperk

Toen Boudewijn aan het bewind kwam als jongen van nog geen twintig, was ik amper twee jaar oud. Toen hij stierf op die tragische 31ste juli van het jaar 1993, was ik vijfenveertig. Ik herinner me dat ik een week lang overmand door de emotie rond zijn overlijden voor de televisie heb gezeten. Ik was me zeer snel bewust van het feit dat de dood van Boudewijn voor mijn generatie de afsluiting was van de eerste helft van ons leven.

Hij was er geweest van in het begin, toen we nog kleuters waren en hij was er nog steeds, toen onze kinderen het huis verlieten. Het leek alsof hij er altijd zou zijn. Zijn overlijden was daarom ook zo'n schok, omdat het een tastbaar bewijs was van onze eigen sterfelijkheid. Tot die 31ste juli had ik daar nooit aan gedacht, van dan af was sterfelijkheid constant in mijn hoofd aanwezig.

Ik heb Boudewijn als jonge journalist één keer persoonlijk ontmoet. In 1987, toen de krant haar eeuwfeest vierde. Het was in die jaren mijn taak om iedere dag de krant in elkaar te steken en zo kwam het dat ik Boudewijn als toehoorder kreeg op onze dagelijkse vergadering met alle nieuwscheefs.

Ik zag hem zoals hij was, een in zichzelf gekeerde, stille man met de ingestudeerde glimlach waarmee hij door het leven ging. Hij bracht zijn gewone gevolg van hofdignitarissen mee, niet zijn koningin, die immens populair was wegens de tragiek in haar leven. De koningin die kinderloos zou blijven. Het was alsof de mensen dat persoonlijk aanvoelden. Wat een contrast met de houding van de politici, de premier voorop, over de fiscaalvriendelijke erfenisregeling die de raadslieden van de oude koningin onlangs hebben bedacht. Het was alsof alle controversen met de prinsen op het hoofd van Boudewijns weduwe terechtkwamen. Het zou bij leven van de koning nooit zo respectloos zijn gebeurd.

Zeker voor een deel heeft dat te maken met het sektarische karakter van het katholicisme dat Fabiola aanhangt. Boudewijn was pas enkele jaren overleden of een politicus, die rechtstreeks de gsm van Albert II kan bellen, sprak me toen al over de ‘begankenis van Spaanse kloosterlingen, die in het kasteel van Laken kwamen logeren’.

‘De erfenis van Boudewijn kan niet dienen om het kasteel open te zetten voor Spaanse paters en nonnen’, zei de politicus me. ‘Ik heb dat ook aan de koning gezegd’, voegde hij eraan toe. Albert begreep dat overigens wel als man van de wereld.

Vijftien jaar later was de ergernis bij vrijzinnige politici over Fabiola’s charismatisch geloof er zeker niet kleiner op geworden. Het is alsof de politiek haar er persoonlijk van verdenkt dat ze haar man heeft meegeleurd in haar integristisch geloof.

Fabiola heb ik enkele keren ontmoet tijdens recepties en diners in het paleis in Brussel of in het kasteel in Laken. Ondanks haar hoge leeftijd heeft ze een zeer stevige handdruk, soms met beide handen, die ze niet met een loslaat. Ze kijkt je aan met die sprankelende donkere ogen van haar, alsof je familie of nauw bevriend bent.

Dat zij Boudewijn zou hebben meegesleurd, is niet juist. Het was veeleer omgekeerd. Ze was nog niet lang getrouwd, toen het bed naast haar midden in de nacht koud was. Uiteindelijk heeft ze hem gevonden na een zwerftocht door het kille kasteel. Hij lag plat op zijn buik voor het altaar in de huiskapel, armen en benen gespreid, biddend tot zijn god. Dat was zelfs voor de streng gelovige Fabiola aan de vreemde kant.

Er hing iets droevigs over deze koning. Dat merkten we ook tijdens zijn bezoek aan de krant. Wat ik me herinner is een gedistingeerde heer die een flauwe glimlach liet zien om een relativerend grapje over de politici van het ogenblik.

Met zijn broer Albert ging het er heel anders aan toe. Een kwarteeuw later mocht ik immers voor de tweede keer een koning verwelkomen. Albert, een man van de wereld, met een koningin van de wereld. Hij bracht haar wél mee, zijn 'dolce Paola'. Ook Albert nam deel aan diezelfde vergadering met de nieuwsscheffs. Hoe verschillend was dat. Boudewijn had een enkel vraagje gesteld. Niet Albert. De koning nam actief deel aan de gesprekken. Hij pleitte voor het palmares van Elio Di Rupo, die letterlijk de nacht voordien net een van zijn

vele begrotingscontroles had afgerond. Even had het er zelfs naar uitgezien dat Alexander De Croo een van zijn ‘vijf tegen één-nummertjes’ zou opvoeren en dat premier Di Rupo de koning zou moeten zeggen, dat het niet gelukt was. ‘Dan had u nu “stekkerman” moeten ontvangen in het paleis, en was u niet hier bij ons geweest’, grapte ik tijdens mijn voorstelling van de krant. De koning lachte hartelijk. Hij kon dat wel smaken, die omschrijving van de jonge De Croo.

Albert nam het op voor ‘zijn’ regering en ‘zijn’ premier. Een miljard of twintig bespaard, wie doet het ons na in Europa, vond de koning. Was hij Jan Becaus geweest, hij zou gesproken hebben van ‘gene kattenpis’. De koning vroeg zich af waarom we zo kritisch waren geweest voor een regering die bezig was de welvaart van de burgers veilig te stellen.

Wat later wilde hij nog weten waarom de kranten niet wat meer konden doen om het drama in het oosten van Congo in het nieuws te houden. Albert sneed het onderwerp aan. Hij had er geen papiertje voor nodig, niet zoals tijdens de audiëntie die hij me toestond in de eerste jaren van zijn koningschap. Nee, dit was een goed geïnformeerde man, niet de aarzelende vorst die moest steunen op zijn kabinetschef.

Congo. De Coburgs hebben het land ontdekt en uit de vergetelheid van de geschiedenis gehaald. En het lijkt wel alsof ze zich persoonlijk verantwoordelijk blijven voelen voor de voormalige kolonie. Boudewijn had dat sinds hij in de jaren vijftig het land voor het eerst bezocht. Het is daar dat hij zijn troetelnaam kreeg, *Bwana*

Kitoko, ‘de mooie heer’. Het leek toen wel of hij een god was die in Congo was geland zoals de astronauten van Erich von Däniken.

Albert II zette de traditie voort, vooral om humanitaire redenen. Maar hij is, zoals bekend, niet de enige Coburg met Congolese interesses. Was daar niet de omstreden Congo-reis van prins Laurent, waarbij ene George Forrest met al zijn grondstoffenbelangen in de regio nooit ver weg was? Stel dat de prins geen dotatie meer zou krijgen: hij zou zeer gauw een betrekking hebben in de raad van bestuur van dergelijke bedrijven die actief zijn in ontwikkelingslanden waar nog wordt opgekeken naar koninklijke prinsen. Geen dag zou hij zonder werk zijn. De vraag is alleen of het de reputatie van het koningshuis ten goede zou komen en de politici niet in verlegenheid zou brengen. Dat is de basis van de argumentatie waarmee premier Dehaene de prins ooit zijn dotatie heeft toegekend. Hij heeft er nu spijt van, liet hij in de media weten. Zou hij die spijt nog steeds betonen, als prins Laurent de vertrouwensman, lees sandwichman, zou geworden zijn van Georges Forrest of van de dochter van de Angolese president? En de politiek kan een prins moeilijk vragen zelf voor zijn inkomen te zorgen, bij uitsluiting van bedrijf X, Y of Z.

Boudewijn mag dan de koning van mijn eerste levenshelft zijn geweest, Albert II was de koning van mijn carrière. Hij is ‘mijn koning’ geweest als politiek commentator van de grootste krant van zijn koninkrijk. Hij is de koning wiens pad ik herhaaldelijk heb ge-

kruist tijdens mijn loopbaan. Zijn bewind en mijn carrière als commentator lopen gelijk. Het is een mooi afgeronde periode, waarin vijf premiers de dienst hebben uitgemaakt.

Het zijn niet de enige belangrijke politici die ik in die twintig jaar heb gekend, maar Alberts vijf premiers hebben de dans van de politiek geleid. Daarom is dit in de eerste plaats hun verhaal, dat van de koning en zijn vijf premiers, opgetekend door een waarnemer op de eerste rij.

Land in de kering

In de geschiedenis worden de tijden benoemd. Prehistorie, klassieke oudheid, middeleeuwen, moderne tijden tot en met de nieuwste tijden. Ergens daar wordt iedere historicus gecatalogiseerd. De journalisten vallen daarbuiten. Zij zijn de geschiedschrijvers van het Nu. De historici van de actuele tijden. Precies daarom ben ik ook journalist geworden.

Die levensloop kiemde van in het begin in mij. Niets is immers boeiender voor een geschiedschrijver dan deel uit te maken van de geschiedenis op het moment dat ze zich ontwikkelt. Om die reden was politieke journalistiek – intern en extern – altijd mijn eerste voorkeur, ook al heb ik de eerste twintig jaar van mijn carrière doorgebracht aan een bureau, als nieuwschef en/of eind-redactiechef.

De reden voor die voorkeur ligt voor de hand: politici mogen dan soms minder reële macht hebben dan ze zelf denken, ze hebben een belangrijk aandeel in de maatschappelijke ontwikkelingen. Voor een groot deel beïnvloeden of modelleren ze onze samenleving. Zij zijn mannen en vrouwen die verandering in zich dragen.

Ze maken ons land, ze bepalen ons leven. Zonder hen geen euthanasie, geen veilig verkeer, geen Europese gedachte, geen oorlog of vrede, geen zorg en geen onderwijs, zaken die ons voor de hand liggend lijken maar

waarachter telkens een geëngageerd politicus of een hele groep gemotiveerde politici schuilgaat. Het is het deel van onze samenleving dat maakbaar is, ook al durven de Amerikanen dat te betwijfelen. Velen van hen geloven nog dat god hun land heeft gemaakt en dat de samenleving van bovennatuurlijke aard is. In die zin zijn zij meer de Iraniërs van het Westen dan ze zelf beseffen.

De maakbaarheid van de samenleving is wat mij altijd heeft gedreven. De keuze voor een carrière wordt dan simpel. Er zijn maar drie mogelijkheden: de politiek zelf, de journalistiek of de politiek-maatschappelijke lobbying. Daarom is iedere Wetstraat-journalist in feite een politicus in gedachten. Daarom ook zijn er zoveel journalisten die de overstap hebben gemaakt. De journalistiek mist de voordelen van de politiek – journalisten hebben namelijk geen macht om ideeën te realiseren – maar ook de nadelen. Ze hoeven zich niet te onderwerpen aan het oordeel van de kiezer, die hun carrière kan maken en breken. Vanuit dat oogpunt is een carrière in de journalistiek veiliger en gemakkelijker.

Alleen voor harde karakters

In de loop der decennia is de journalistiek sterk veranderd. Haar aandacht gaat veel meer dan vroeger naar de persoon van de politicus. Hij of zij is veel meer dan vroeger uit op de scalp van de politicus. Elke nieuwe regering heeft daar ervaring mee. In het team Di Rupo ging de twijfelachtige eer om als eerste onderuit te worden gehaald naar Maggie De Block. Gelukkig had ze als

huisarts genoeg levenservaring opgebouwd om over-eind te blijven. Ze is er daarna sterker uitgekomen.

Dat was niet zo bij Steven Vanackere. Hij was blijkaar niet bestand tegen het wekenlange gebeuk over de Dexia-zaak, in de media en in het parlement. Sommigen zijn niet voor het vak gemaakt en constateren dat pas *en cours de route*, als de moeilijke dossiers eraan komen. Alleen de harde karakters overleven. Niet Vanackere dus. Niet Jo Vandeuren in de regering-Leterme. In de veilige Vlaamse regering, soms vergeleken met een uitgebreid stadsbestuur, kan hij wel gedijen.

Journalisten mogen er niettemin enig begrip voor hebben dat wat zij schrijven een politicus kan maken of kraken. Voor de politicus is wat journalisten schrijven/zeggen meer dan eens existentieel voor hun carrière. Dat kan bepalend zijn voor de macht die een politicus verwerft of verliest. Vandaar dat de politicus soms gebeten reageert. Zijn leven/gezin/aanzien/eer kunnen afhangen van één al dan niet gefundeerd artikel. In de loop van mijn carrière zijn mijn redactionele artikels onder andere daarom ook milder geworden.

Journalisten schrijven of spreken niet zomaar over een 'politicus'. Ze hebben het over een Mens met alles wat dat begrip aan emoties inhoudt. Ze moeten weten dat die Mens doorgaans een partner heeft, een gezin, ouders, vrienden. Dat mag niet beletten om de realiteit weer te geven zoals ze is of een gefundeerd oordeel te vellen, als dat nodig is. Maar iedereen binnen het politieke vak – actor of beschrijver – moet zich rekenschap geven van wat verklaringen of acties soms kunnen aanrichten.

Ward Beysen is wellicht het meest dramatische voorbeeld. Op een koude januaridag is hij vlak bij huis in Wilrijk in een anonieme plas gestapt langs de E19-autosnelweg. Hij had alles netjes voorbereid.

In elk ander vak dan de politiek zou Beysen nu nog leven. Niemand is voor zijn dood persoonlijk verantwoordelijk. De beslissing die hij heeft genomen, was die van hemzelf. Ze heeft me echter zeer diep geraakt, precies omdat wij op hetzelfde moment zijn opgegroeid in de politiek en de journalistiek, op dezelfde plaats. Ik heb hem gekend als gemeenteraadslid, in de provincieraad, als directe medewerker van Frans Grootjans, als verkozene in de Kamer, als parlements lid in het Vlaams Parlement, als fractievoorzitter en minister, Europees parlements lid en als de *numero uno* van zijn partij in Antwerpen. Hij was een selfmade politicus, die van niemand geschenken heeft gekregen. Zijn carrière heeft hij zelf gemaakt en daarna ook zelf vernietigd. Beysen was nogal een eigenzinnige man, zeer radicaal. Wat hem hinderde, moest en zou hij wegsnijden. Zolang dat rijmde met de wensen van wie boven hem stond in de rangorde van zijn partij, was dat geen probleem. Maar toen Beysen zijn eigen weg begon te gaan en hij vervelend werd voor de partijleiding, werden zijn uitwegen smaller gemaakt tot zijn macht en zijn eer totaal waren uitgehoud. Op een dag was zijn incasseringsvermogen op en volgde hij de laatste radicale weg die hij kon gaan. Zijn daad heeft velen verrast. Hij leek een man die hard was voor zichzelf en voor de anderen. Maar diep binnenin borrelde een vulkaan van emoties.

Het wedervaren van iemand, die ik alle stadia van zijn carrière heb bezig gezien en met wie ik ook een goede band had ontwikkeld, heeft mijn visie op journalistiek en politiek in sterke mate gewijzigd, ook al droeg ik geen enkele rechtstreekse verantwoordelijkheid voor wat hem is overkomen. Alleen met mezelf denk ik nog vaak aan hem en vraag ik me af of het zo gelopen was, als ik die laatste maanden contact gehouden zou hebben. Daar was een man die ik goed had gekend. Toen hij in een diepe crisis was weggezonden, wist ik het niet.

Beysens wedervaren illustreert hoe hard politiek voor mensen kan zijn. Natuurlijk moet de politicus tegen een stootje kunnen. Natuurlijk moet de journalist schrijven of zeggen wat hij moet doen, in berichtgeving, analyses of commentaren, maar hij moet ook beseffen dat zijn onderwerp een vat vol emoties is. Zelfs een politicus die op zijn retour is, wiens tijd eigenlijk voorbij is, heeft het recht om in zijn eer te worden gelaten. En daarbij sluit ik niemand uit.

Einddoel Europa

Belgische politici zijn altijd redelijk beperkt in hun mogelijkheden door de reikwijdte van hun land. Daarom is de Europese Unie hun walhalla. Als het op macht aankomt, kunnen ze daar terecht. Ze beschikken in eigen land immers slechts over beperkte macht in de helft van een zeer bescheiden Europese lidstaat, een macht die ze doorgaans met vier en vaak met nog meer moeten delen.

In dat opzicht valt het particularisme van Vlaams-nationalisten en eigenlijk van alle regionalisten moeilijk te rijmen met het wezenlijk verlangen naar macht van elke politicus. Welke politicus streeft er nu naar minder macht over minder mensen en minder oppervlakte? Is het alternatief daarom een verdieping van de macht? Verkiezen zij totale macht over weinigen boven gedeelde macht over velen?

De dag dat Belgische politici binnentreden in Europa wordt hun invloed plots vermenigvuldigd met 28. Ze worden dan pas echt belangrijk. Vandaar dat toppolitici als het even kan, zodra ze uitgekeken zijn op België of België op hen, graag uitwijken naar de Europese wijk in Brussel. Tindemans. Martens. Dehaene. Verhofstadt. Van Rompuy. Het is maar een kleine greep. Overal zie je kleine Belgen boven zichzelf uitgroeien. Leterme. Claes. Maystadt. Wathélet. Spaak. Pinxten...

Belgen zijn ook zeer geliefd in Europa, behalve als ze zoals Verhofstadt het federale Europa voorstaan. Dat komt omdat hun ervaring in het bereiken van compromissen in Europa zeer goed van pas komt. Merkel en Hollande op één lijn krijgen, daar moet je een door de wol geverfde Belg voor hebben zoals Herman Van Rompuy. Elke keer is er wel een Belg bij de kandidaten voor een Europese betrekking, welke dat ook is. Ze halen het niet altijd, maar ze doen altijd wel mee.

Het fenomeen vind je niet alleen in de politiek. Denk aan Peter Piot, lange tijd de voorzitter van het internationale aidsbestrijdingsprogramma van de UNO. En denk aan Jacques Rogge, de gewezen voorzitter van het

Internationaal Olympisch Comité. Dat is een post waarvan de moeilijkheidsgraad die van Europees president zonder enige twijfel overtreft. Daarvoor moet je bereid zijn afstand te doen van ongeveer alles waarin je gelooft. Het is niet velen gegeven. De IOC-voorzitter krijgt niet alleen te maken met Europeanen. Hij moet Chinezen, Arabieren, Amerikanen en Afrikanen verzoenen met Europeanen en dan nog eens afrekenen met Noord-Koreanen, Venezolanen, Cubanen en noem maar op. Wie dat twee termijnen volhoudt, is een genie. Wie dat langer doet, wordt een zombie.

De belangrijkste tegenstanders van Belgen voor een internationale topfunctie zijn meestal andere Belgen die al een functie hebben, zodat andere landen kunnen aanvoeren dat de Belgen boven hun gewichtsklasse boksen.

De huidige generatie Belgische politici doet niet onder voor haar voorgangers. Europa is ook nu weer het asiel voor politici die een uitwijkplaats zoeken. Zelfs de naam van Elio Di Rupo wordt daar nadrukkelijk voor genoemd. Mocht er geen Di Rupo II komen na de moeder van vele verkiezingen in 2014, dan rekent hij op een plaats in de nieuwe Europese Commissie. De tegenkandidaten zijn niet min. Een Letermé, een Vanackere, een Verhofstadt wie weet. Als zij naar Europa komen, moeten de 'jonkies' wijken. Er zal voor een Ivo Belet of de aankomende liberale ster in Antwerpen, Philippe De Backer, dan wel een plaats worden gevonden in het Vlaamse of het federale parlement.

De magie van de krant

Maar tot dat inzicht was ik nog niet gekomen, die dag, 2 januari 1995, waarop ik 'begon' in de Wetstraat als vaste commentator en verslaggever van het dagelijkse politieke landschap. Het voelde alsof ik terecht kwam waar ik in gedachten altijd had thuisgehoord. Ik had de binnenlandse en de belangrijkste buitenlandse politiek trouw gevolgd sinds ik in het middelbaar zat. Elke dag. Terwijl mijn klasgenoten gingen voetballen of zwemmen, vulde ik mijn dagen met lezen, schaken en nieuws.

Mijn ouders en grootouders beschouwde ik als levende bronnen. Mijn grootvader zijn grootvader had herinneringen aan de tijd van Napoleon, het begin van België. Vandaar dat ik soms als boutade zeg dat mijn herinnering teruggaat tot Bonaparte. Het is niet zomaar een loze opmerking. Een journalist moet een historische achtergrond bezitten. Hij/zij moet de cultuurhistorische achtergrond beheersen van de samenleving, waarover hij moet berichten. Zijn kennis moet breed en diep zijn tegelijk. Zeker in Vlaanderen moet hij of zij dan nog eens een diepgaande kennis hebben van de 14de-eeuwse oorlogsgeschiedenis en het wisselende politieke klimaat in de stadstaten die Vlaanderen rijk was.

De journalist die over zijn land moet schrijven, in om het even welke materie, van sport over cultuur tot politiek, moet weten waarop onze maatschappij steunt. Hij moet de grote verhalen kennen waarop onze samenleving gebouwd is. Niet zo lang geleden maakte ik met een jonge collega de opmerking dat wat hij vertelde leek

op het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Uit welk land mocht die dan wel komen, was zijn reactie. Nooit van gehoord, kortom. Wie zijn wortels niet kent, kan over zijn land niet schrijven.

Sporadisch, als jonge journalist, mocht ik van Frans Strieleman, de toenmalige hoofdredacteur van *De Nieuwe Gazet*, ooit een onafhankelijke Antwerpse liberale krant, mijn leermeester in de journalistiek en een indrukwekkende persoonlijkheid, al eens een commentaarstuk schrijven. Dat was het meest eervolle wat ik in mijn ogen in dit vak kon bereiken. Mijn overtuiging delen met honderdduizenden lezers. Met hen het debat aangaan.

Er ging een vorm van magie van uit, die eerste keer dat ik een column mocht schrijven in de voetsporen van een Frans Grootjans, maar zeker in die van Auguste Monet, de legendarische hoofdredacteur en commentator van de krant. Die had de krant een halve eeuw geleid en was letterlijk in het harnas gestorven op zijn tweeëntachtigste. Ik moet er soms eens aan denken. Mocht ik ooit die leeftijd bereiken, dan zal het 2030 zijn. Ik heb mijn lezers beloofd dat ik dan op 20 juli feestelijk het tweehonderdjarig bestaan van België zal bespreken. Een kwestie van de Vlaamse nationalisten wat te jennen.

Monet was voor zijn tijd een indrukwekkende persoonlijkheid, die zeker naast die van de beide Hostes mocht staan en van andere groten in de politieke journalistiek. U moet er in de bibliotheek anders maar eens zijn stukjes uit de vroege jaren dertig op naslaan. In een ervan kondigt hij de Tweede Wereldoorlog aan. Hij

doorzag de bedreiging voor de democratie, voor de vrije meningsuiting en het gevaar voor de Joden in heel Europa, ook in ons land, op een ogenblik dat Hitler bezig was miljoenen te enthousiasmeren en te verblinden. Niet zo Auguste Monet. Hij tekende zijn rubriek met RIP. En zo is hij ook gestorven.

Sinds 1991 schreef ik het dagelijkse commentaar, circa 250 dagen per jaar, in *De Nieuwe Gazet*, de Antwerpse zusterkrant van *Het Laatste Nieuws*. Maar het echte werk, het commentaarstuk van de grootste krant van het land, met een geschiedenis van honderd jaar en meer, de spreekbuis van de liberale gedachte in ons land, dat startte die eerste werkdag van januari van het jaar 1995. Van de eerste dag af was ik me bewust van de enorme verantwoordelijkheid, niet alleen voor mijn krant, waaraan ik letterlijk verknocht was, maar ook van de betekenis en de impact die deze functie inhield binnen de politieke processen en journalistieke uitdagingen in ons land.

Ik herinner me nog dat ik Herman De Croo, toen op het hoogtepunt van zijn politieke invloed, meteen heb laten weten dat met mij als redactioneel commentator de krant de traditie zou voortzetten van een Vlaamse en sociale krant van de vrijheid, altijd klaar om de kleine man en vrouw te verdedigen ten opzichte van instellingen en structuren die voor hem en haar ongrijpbaar waren. Op dat ogenblik stond De Croo tegenover de Verhofstadt van de *Burgermanifesten*, toen nog sterk beïnvloed door de monetaristen à la Paul De Grauwe – welke weg heeft die niet afgelegd! – en de aanhangers

van het thatcherisme. De Croo aanhoorde het monkelend, maar instemmend. Ik heb sindsdien altijd op hem kunnen rekenen. Er is geen trouwer vriend mogelijk.

Respect moet je verdienen

Nauwelijks zes weken na mijn officiële benoeming in de Wetstraat-journalistiek, op 17 februari 1995, zou toenmalig premier Jean-Luc Dehaene verkiezingen uitschrijven. Ik zou de datum nooit meer vergeten. De al enige tijd sluimerende Augusta-zaak, met Willy Claes en Frank Vandenbroucke in de hoofdrol, barstte net op dat moment volop los. Vandaar dat iedereen zich afvroeg waarom de premier uitgerekend op dat ogenblik naar de kiezer wilde. Deed hij het omdat de socialisten in de touwen lagen, Verhofstadt niet kon doorbreken en hij op het toppunt van zijn populariteit verkeerde, sinds hij in 1994 het Europese Korfoe-veto van John Major over zich heen had gekregen? Gebruikmaken van de meest perfecte timing. Hij, de man die nooit deadlines stelde, maar niettemin de meester was van de timing van de vorige eeuw.

Ik was dan misschien nieuw in de Wetstraat, maar ik was in de politieke journalistiek zeker niet bleu en op mijn vijfenveertigste al ervaren genoeg om niet tekeer te gaan als een olifant in de porseleinwinkel.

Het was een moment waarop de carrière van politici werd gemaakt en gekraakt, maar ook die van journalisten. De manier waarop je schreef, met of zonder respect voor de man/vrouw achter de politicus. Tijdens zo'n existentiële crisis, in casu voor de Vlaamse socia-

listen, werd de reputatie van een journalist gemaakt. Het is van deze Agusta-tijd dat ik het respect heb gekregen van een hele generatie socialist en een eeuwige vriendschap met Guy Peeters, toen de grote baas van de Socialistische Mutualiteiten. Dat was de chef van een van die vermaledijde politiek-sociale zuilen, die de wet dicteerden in ons land. Maar ik heb zelden zo'n open geest geweten als die van Guy Peeters, opgegroeid in Merksem, waar ik woonde en waar mijn zoons naar dezelfde school gingen als waar hij was afgestudeerd.

Het voordeel was dat ik hem al van daar kende, van in Antwerpen, een overblijfsel van mijn Antwerpse voor geschiedenis. Het zijn ontmoetingen die journalisten helpen om een netwerk op te bouwen, dat onmisbaar is als ze willen functioneren. Je moet er in de Wetstraat hebben in alle kringen, in alle partijen, zo niet word je de gevangene van één enkele strekking en kun je niet onpartijdig berichten en nog minder onpartijdig oordelen. Jazeker, ik heb er ook zo bij de N-VA. Toppers in de partij die ik volkomen respecteer.

Dat wil niet zeggen dat een commentator niet mag vertrekken van een engagement. Wel integendeel, een commentator moet een overtuiging hebben. Hij moet een visie hebben op de evolutie van de samenleving, over de richting die zijn land moet inslaan om van daaruit inzicht te bieden. Waar hij echter bericht over gebeurtenissen, waar hij analyses maakt, daar moet de journalist in de commentator dat doen met de grootst mogelijke openheid en onpartijdigheid. Dan tellen alleen de feiten. De Britten hebben dat correct verwoord: *Facts are sacred, comment is free*. Het is het ultieme uitgangs-

punt vanwaar iedere journalistieke activiteit moet vertrekken.

Nogal wat politici hebben het moeilijk als commentatoren dat *free comment* ook toepassen. Ze hebben liever dat de commentator een apolitek verhaal brengt waarin hij voor en tegen afweegt en kansen en bedreigingen nagaat. Kleurloze commentaren waaruit de emotie gebannen is. Dat is de houding die Bart De Wever tegenover de pers is gaan aannemen. Hij vindt dat commentatoren niet van een overtuiging mogen vertrekken, maar alleen toestanden en gebeurtenissen mogen analyseren als waren ze aseksuele politieke wezens. Dat is een beschrijving van een analist als Carl Devos. Voor een wetenschapper als hij is dat ook de correcte houding. Maar niet voor een commentator van een krant, die haar eigen filosofie heeft. Die vertrekt vanuit zijn denkkader.

Het individu vs. de leider

Een commentator als die van *Het Laatste Nieuws* vertrekt vanuit het recht van het individu op zelfbeschikking, binnen de samenleving waarin hij functioneert maar met de nadruk op de persoonlijke vrijheid én verantwoordelijkheid. Doet hij dat niet, dan is hij in die krant niet op zijn plaats. Het is de lijn van de krant, de filosofie, de traditie.

Het impliceert dat het individu nooit zomaar ondergeschikt gemaakt kan worden aan het belang van de groep. De groep – de samenleving – is niet meer dan de wereld waarin de burger functioneert. Hij/zij moet

er dus wel de regels van accepteren, maar het ontslaat hem niet van zijn individuele verantwoordelijkheid en van het recht om vrij zijn eigen beslissingen te nemen, als een verantwoordelijk burger die rekening houdt met het gemeenschappelijk belang.

‘Op u komt het aan’, is wat hij moet doen en wat van hem wordt gevraagd. Het komt integendeel niet aan op wat ‘de leider’ vraagt van de groep, waarbij dat ook automatisch goed zou zijn.

Als ik dat vertaal naar de houding van de N-VA in de Vlaamse kwestie, de kern van haar denken, dan is het niet de ideologie en de standpunten van die partij die bepalen wat een Vlaming moet of mag denken om als ‘goede Vlaming’ te worden beschouwd. Wel integendeel, iedere Vlaming heeft de plicht en het recht om zelf uit te maken wat het toekomstbeeld van zijn land is, zonder dat een leider zelf of een van zijn ondergeschikten hem de les hoeft te lezen over ‘goed Vlaming’-schap.

Dat soort leiderschapsdenken hadden we in de jaren dertig en we zien het opnieuw bij de erfgenamen van die denkrichting, zonder dat daar de uitwassen van toen aan verbonden moeten worden. Het is de individuele verantwoordelijkheid tegenover de collectieve druk. Van dat uitgangspunt vertrekt de liberale commentator. En het is van daaruit dat hij politieke daden beoordeelt en al dan niet wenselijk acht. Daarin kunnen liberaaldemocratie, sociaaldemocratie, ecologie en christendemocratie – zie het personalisme – elkaar ook tot op zekere hoogte halfweg ontmoeten. Zij kunnen een eind met elkaar meegaan. Maar geen ervan kan meegaan in een